TROPAMI TAJEMNIC

Discovery CHANNEL

CD ROM • VCD • DVD

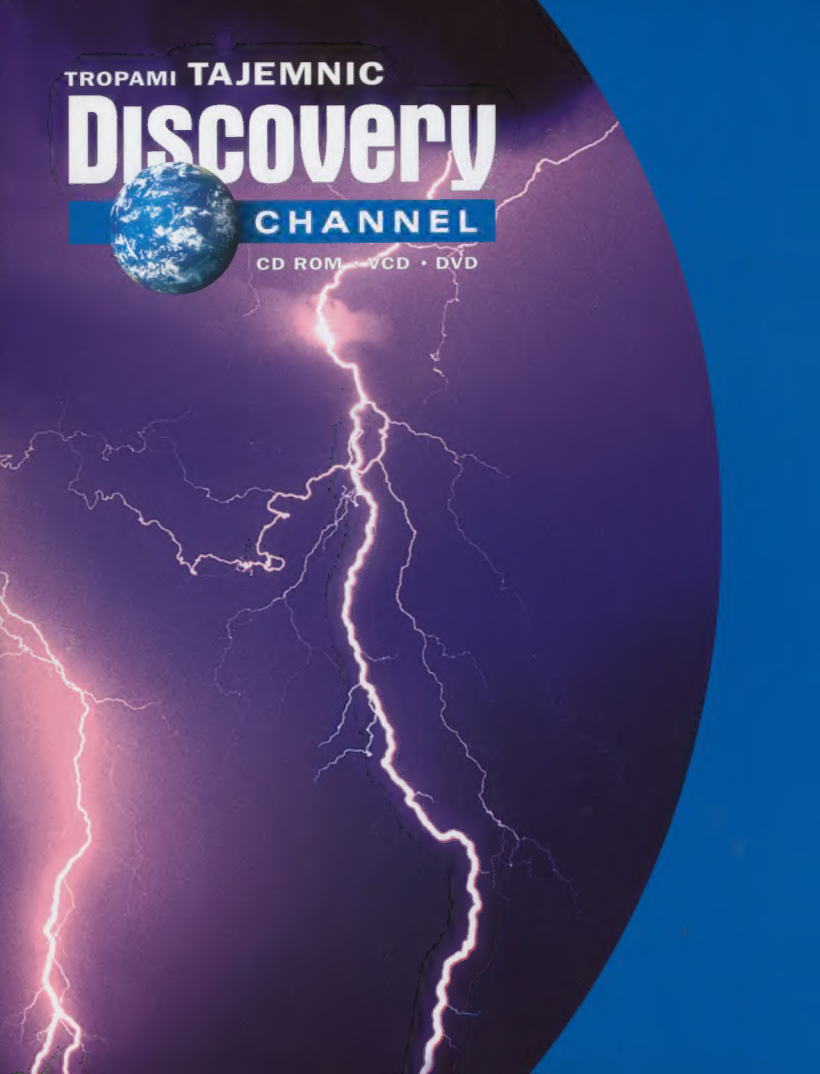

Dzikie koty
w skrócie

TROPAMI TAJEMNIC Discovery CHANNEL

Żyją obok nas już od tysiącleci, małe i duże, gładkowłose i długowłose, pręgowane i cętkowane. Koty zostały udomowione jako jedne z ostatnich zwierząt. Człowiek od wieków podziwia ich niezależność i zwinność.

wielka rodzina

Rodzina kotów to prawie 40 gatunków: od niewielkiego kota domowego po ogromnego tygrysa syberyjskiego. Choć koty różnią się między sobą wielkością i barwą sierści, wszystkie wyglądają i zachowują się podobnie. Mają wydłużony tułów, okrągłą głowę i są palcochodne, czyli poruszają się na koniuszkach łap, jak baletnica. Kot czuwa nawet podczas snu. Jako mięsożerny drapieżnik, zawsze musi być gotowy do skoku, żeby coś upolować.

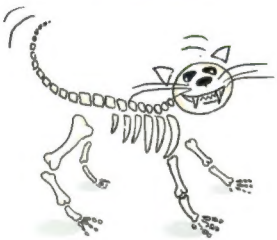

praprzodek

Około 25 milionów lat temu na Ziemi pojawiło się zwierzę o wysokich łapach, jeszcze stopochodne, nazwano je *Proailurus*. W drodze ewolucji, około 20 milionów lat temu, wykształciło się nowe zwierzę, *Pseudaelurus* który podobnie, jak współczesne nam koty był palcochodny. Jego uzębienie było podobne do uzębienia naszego Mruczka. Dopiero 7000 lat temu pierwsze koty zagościły na stałe w ludzkich domach.

polowanie

Koty są samotnikami i z reguły polują na zwierzynę mniejszą od siebie, np. gazele Thompsona czy pawiany. Jedynie lwy żyją i polują w grupach i atakują nawet nawet słonie.

Na płycie CD: Film dokumentalny „Dzikie koty" oraz wszystko o kotach w naszej encyklopedii.

TROPAMI TAJEMNIC Discovery CHANNEL

Dzikie koty
z bliska

Koty poruszają się z gracją. W czasie odpoczynku, ich zgrabne ciało wygina się w łagodny łuk lub zwija w miękki kłębek. To złudzenie pryska, gdy kot skacze do gardła swej ofierze. Cierpliwy myśliwy, kot potafi długo czekać na odpowiedni moment. Zbiera wtedy wszystkie siły i błyskawicznie rusza do ataku.

kręgosłup

Kręgosłup z giętkim stosem pacierzowym działa jak sprężyna, a cienkie ruchome obojczyki, do których przyczepione są mięśnie umożliwiają kotu bieganie wydłużonymi susami i skokami.

ogon

Długość ogona równa się mniej więcej połowie długości ciała kota. Balansując ogonem, kot utrzymuje równowagę podczas biegu, nagłego zakrętu czy też w trakcie balansowania na gałęzi.

Więcej na CD: Film dokumentalny „Dzikie koty", Wiedza: Budowa, w Indeksie: kręgosłup, zęby, wzrok, itd.

oczy

Oczy kota są duże i wyraziste. Wysunięte ku przodowi oczodoły umożliwiają obuoczne (stereoskopowe) widzenie. W ciemnościach źrenice kota rozszerzają się tak bardzo, że potrafią wykorzystać najmniejsze źródło światła, np. blask gwiazd czy światło księżyca.

narząd Jacobsona

Narząd Jacobsona to ważny organ, który łączy w sobie zmysły węchu i smaku. Spełnia on też istotną rolę w doborze partnerów.

nos

Nos, który nie jest pokryty futrem, to bardzo ważny i wrażliwy organ. Choć nie jest aż tak dobrze wykształcony jak u psów, spełnia ważną rolę w życiu społecznym kotów. Przy jego pomocy znaczą swój teren i rozpoznają przyjaciół.

zęby

Kot ma 30 stałych zębów. Kły są najmocniejsze. Kłami kot odrywa duże kęsy lub rozrywa ofiarę na strzępy. Do jedzenia używa tylko siekaczy.

dolna szczęka

Poruszająca się tylko w górę i w dół, szczęka ta jest krótka i tak mocna, że bez trudu może łamać kości ofiary.

łapy palcochodne

W drodze ewolucji, kości i stawy łap tak się zaadaptowały do ich potrzeb, że koty zawsze poruszają się na koniuszkach palców.

Dzikie koty
z bliska

po co kotu wąsy?

Wąsy, tzw. wibrysy, to wyspecjalizowane włosy, które odbierają bodźce ze środowiska i uzupełniają informacje wzrokowe. W nocy kot na podstawie ruchu powietrza lokalizuje ofiarę lub przeszkodę. Wąsy rosną kotu w kępkach po obu stronach pyska, pod dolną wargą, nad oczami, uszami i po wewnętrznej stronie przednich łap.

Więcej na CD: Film dokumentalny „Dzikie koty". Wiedza: Budowa, w Indeksie: kręgosłup, zęby, wzrok, itd.

dlaczego oczy kota świecą w ciemności?

Oko kota jest duże i sześć razy bardziej wrażliwe niż oko człowieka. Rogówka (zewnętrzna część oka) u kota jest większa i bardziej wypukła niż u człowieka, co sprawia, że na bardzo wrażliwą źrenicę wpada więcej światła. Warstwa komórek tzw. błony odblaskowej, odbija wpadające światło. Wówczas wydaje się, że oczy kota świecą.

jak kot spada na cztery łapy?

Zmysł równowagi zlokalizowany jest w uchu wewnętrznym. Pozwala on kotu na poruszanie się po wąskich krawędziach takich jak gałęzie czy płoty. Kot skacząc z wysoka, balansuje ciałem do momentu, aż narząd odpowiedzialny za równowagę poinformuje go, że znajduje się już grzbietem do góry.

TROPAMI TAJEMNIC Discovery CHANNEL

Dzikie koty
w pigułce

Największym przedstawicielem kotów jest tygrys syberyjski, jednym z najmniejszych — kot czarnołapy. Do kociej rodziny należy prawie 40 gatunków, z których wiele jest zagrożonych wyginięciem. Przyjrzyjmy się niektórym z nich.

jaguar *Panthera onca*

Mieszka w lasach, często podmokłych, zawsze w pobliżu zbiorników wodnych. Znakomicie pływa, często poluje na ryby, krokodyle i żółwie. Ostrożnie podpełza do ofiary, na którą rzuca się nagłym skokiem. W czasie polowania skacze za zdobyczą na odległość 15 metrów i wysokość sześciu metrów. Niekiedy spotyka się osobniki całkowicie czarne. Prowadzi samotniczy tryb życia.

lampart *Panthera pardus*

Nazywany też panterą lub leopardem, lampart mieszka zarówno w lasach, jak i na terenach otwartych, chętnie w pobliżu wody, choć w rejonach pustynnych przez kilka dni obywa się bez niej. Dobrze wspina się na drzewa. Na Półwyspie Indyjskim mieszka jego czarny kuzyn, zwany czarną panterą.

gepard *Acinonyx jubatus*

W związku z postępem cywilizacji, polowaniami i wyłapywaniem żywych okazów z przeznaczeniem do tresury, gepard jest gatunkiem zagrożonym wyginięciem. To już ostatni z kilku gatunków gepardów, jakie żyły w erze plejstocenu, od 10 tys. do 2 milionów lat temu. Gepard poluje w dzień. Ma dobrze rozwinięty wzrok, węch i słuch. Jest najszybszym ssakiem lądowym, potrafi biec z szybkością do 120 km/h. Nie potrafi jej jednak utrzymać na dłuższych odcinkach. Gepard ryczy, potrafi warczeć, syczeć, a nawet ćwierkać.

Dzikie koty
w pigułce

TROPAMI TAJEMNIC Discovery CHANNEL

lew *Panthera leo*

Ten majestatyczny król zwierząt zamieszkiwał niegdyś Afrykę, Indie oraz część Europy południowo-wschodniej. Obecnie spotkać go można w Afryce i Indiach. Niektóre gatunki zostały całkowicie wytępione. Nieliczne, takie jak lew azjatycki (*Panthera leo goojratensis*), uratowano dzięki hodowli w rezerwatach i ogrodach zoologicznych.

Na naszej multimedialnej płycie znajdziesz między innymi 52 minutowy film dokumentalny „Dzikie koty".

puma *Felis concolor*

Inna nazwa to kuguar. Mieszka w zachodniej części Ameryki Północnej, Ameryce Środkowej i Południowej. Poluje w dzień na zwierzęta wielkości od myszy do łosia, napada również na zwierzęta domowe. Doskonale wspina się na drzewa, potrafi skakać na wysokość 6-7 m. Żyje samotnie, łączy się w pary tylko w okresie godowym. Z powodu intensywnych polowań, w wielu rejonach puma zagrożona jest wyginięciem. W Ameryce Północnej na niektórych obszarach została już wytępiona.

tygrys *Panthera tigiris*

Mieszka w Azji. W górach można spotkać go nawet na wysokości 3000 m n.p.m. Jest największym przedstawicielem kotów i jednym z największych drapieżników lądowych. Sierść ma krótką i gładką. Tygrys syberyjski ma sierść nieco dłuższą, gęstą i podszytą miękkim puchem. Dłuższe pasma sierści tworzą bokobrody. Tygrys ma doskonały słuch i węch, a w ciemności widzi pięciokrotnie lepiej niż człowiek. Potrafi skoczyć na wysokość 5 metrów. Żyje do 18 lat.

TROPAMI TAJEMNIC Discovery CHANNEL CD ROM · VCD · DVD

Dzikie koty od A do Z

Dlaczego kot ma szorstki język? Czy dzikie koty są znane w Australii? Gdzie mieszka irbis? W jaki sposób koty znaczą swoje terytorium. Odpowiedź na te i inne intrygujące pytania znajdziesz w mini encyklopedii koty od a do zet.

a jak asfaltowe bagna

Asfaltowe bagna La Brea, koło Los Angeles, to miejsce gdzie naukowcy wciąż odkrywają szczątki wielu gatunków zwierząt które dawno temu wyginęły – między inymi znaleziono tam kości Smilodonów. Znajduje się tam teraz sławne muzeum archeologiczne.

b jak bezszelestny chód

Bezszelestny chód kotów możliwy jest nie tylko dzięki miękkim poduszeczkom, w których ukryte są pazury, ale także dzięki budowie ciała, przystosowanego do cichego podkradania się do ofiary.

c jak częstotliwość dźwięku

Koty są bardzo wrażliwe na wysokie tony: słyszą dźwięki o częstotliwości dochodzącej do 65 kHz, a człowiek tylko do 20kHz! Kot może też bezbłędnie zlokalizować źródło dźwięku.

d jak drgania

Koty są bardzo wrażliwe na drgania. Potrafią ostrzec przed trzęsieniem ziemi nawet na 10 minut przed katastrofą. Ludzie, którzy mieszkają w pobliżu czynnych wulkanów trzymają koty domowe, nie tylko jako miłych towarzyszy, ale głównie po to, aby na czas dały znać o zbliżającym się trzęsieniu ziemi.

e jak ewolucja

Wszystkie współczesne drapieżniki wywodzą się z rodziny *Miacidae*. Pierwszym kotopodobnym zwierzęciem był *Proailurus*. 25 milionów lat temu w drodze ewolucji wykształciło się nowe zwierzę *Pseudoaelurus*. Pierwsze koty pojawiły się około 10 milionów lat temu.

f jak futro

Futro chroni przed chłodem, służy jako kamuflaż, przenosi zapach zwierzęcia. Składa się z dwóch warstw: spodnia to miękkie i delikatne futerko, a wierzchnia to dłuższe i sztywne włosy ochronne, na których zaznacza się charakterystyczny pręgowany lub cętkowany wzór.

g jak grzywa

Samce lwów różnią się od samic wspaniałą grzywą. Długa sierść pokrywa boki i dół głowy, łopatki, szyję i część grzbietu, nadając lwu królewski wygląd. Funkcja lwiej grzywy od dawna fascynuje badaczy.

h jak hominidy

Człekopodobne hominidy dzieliły kiedyś równiny Afryki z wieloma gatunkami kotów i kotopodobnych stworzeń żywiąc się odpadkami pozostawionymi przez wielkie koty. W miarę rozwoju, hominidy stały się myśliwymi i przyczyniły się do częściowego wyginięcia niektórych gatunków kotów.

Dzikie koty
od A do Z

TROPAMI TAJEMNIC Discovery CHANNEL

i jak irbis

Odkryty dopiero w 1761 r., irbis lub pantera śnieżna to jeden z najmniej poznanych gatunków. Mieszka w Azji Środkowej. Jest gatunkiem zagrożonym, gdyż na jego piękne futro o jasnej kremowej barwie pokryte rozetkowatymi cętkami, zawsze można znaleźć amatorów.

l jak linzang (priondon linzang)

Linzang to niewielki drapieżnik, zamieszkujący dżungle Indonezji. Żyje i poluje na drzewach. Pierwsze koty przypominały dzisiejsze linzangi.

m jak mięśnie

Mięśnie dzikich kotów są mocne i zwarte. Przyczepione do giętkiego szkieletu i elastycznego stosu pacierzowego, pozwalają łączyć zwinność i siłę. Silne mięśnie kończyn przednich pozwalają zwierzętom dogonić prawie każdą zdobycz.

o jak obszary występowania

Dzikie koty znaleźć można prawie na wszystkich kontynentach, oprócz Australii i Antarktydy. Nie ma ich też na Madagaskarze. Do Ameryki Południowej przybyły jakieś dwa miliony lat temu.

j jak język

Język kota jest szorstki jak papier ścierny. Powierzchnia pokryta jest wystającymi wypustkami, które skierowane są w stronę gardła. Językiem dziki kot pielęgnuje sierść, nabiera wody, a także czyści z mięsa kości upolowanej zwierzyny.

k jak kotowate

Rodzina główna kotowatych *felidae*, to mięsożerne drapieżniki, żywiące się innymi zwierzętami: należy do niej prawie 40 gatunków zwierząt.

ł jak łapy

Krótkie, w porównaniu z resztą ciała łapy, są bardzo dobrze umięśnione. Przednie łapy są czteropalczaste, a tylne pięciopalczaste, co ułatwia skakanie, bieganie i wspinanie się.

n jak Ngorongo Crater

W 1929 r. utworzono w Tanzanii wielki Rezerwat Przyrody Ngorongo, aby ratować lwy zagrożone wyginięciem z powodu intensywnych polowań. W 1951 r. rezerwat przekształcono w Park Narodowy Serengeti. Zwierzęta żyją tu w ekosystemie sawanny, co oznacza że przekształcanie środowiska przez jedne zwierzęta umożliwia egzystencję innym.

Więcej na CD: Film dokumentalny „Dzikie koty" i bogata baza wiedzy o kociej rodzinie.

TROPAMI TAJEMNIC Discovery CHANNEL

Dzikie koty od A do Z

p jak pazury

Łapy wszystkich kotów zakończone są pazurami, które mogą chować się do wnętrza poduszeczek. Chronią one pazury przed uszkodzeniem i stępieniem. Usztywniając mięśnie kości palców, kot może wysunąć pazury w ułamku sekundy.

Na CD: Film dokumentalny „Dzikie koty", a w encyklopedii więcej o ewolucji, kociej sierści i Smilodonie.

s jak Smilodon

Smilodon to największy odkryty do tej pory tygrys szablozębny. Jego długie, zakrzywione kły zwisały poniżej dolnej szczęki. Zwierzę mogło je zatopić w ofierze bez otwierania paszczy. Podobnie, jak współczesny nam lew, Smilodon zamieszkiwał sawanny i żył w stadach. Z nieznanych nam powodów cały gatunek zniknął nagle z powierzchni ziemi, jakieś 10 milionów lat temu.

w jak World Wide Fund For Nature

World Wide Fund For Nature to organizacja, która zajmuje się propagowaniem ochrony środowiska, ratowaniem ginących gatunków zwierząt, zwłaszcza dzikich kotów. Polska strona internetowa organizacji: **www.wwf.pl**

r jak rywalizacja

Koty duże i małe w trakcie zabawy wzmacniają swe mięśnie i rozwijają umiejętności, potrzebne do polowania.

t jak terytorium

Każdy kot ma swoje terytorium. Zarówno dzikie jak i domowe koty zaznaczają swój teren, spryskując granice moczem lub znacząc pazurami swoje znaki na drzewach.

u jak uszy

Uszy kota są dość duże i bardzo dobrze umięśnione – poruszane są przez 30 mięśni. Człowiek ma tylko 6! Umożliwiają one kotu precyzyjne nastawienie ucha do źródła dźwięku. Ucho zewnętrzne wygląda jak lejek, który zbiera fale dźwiękowe. W uchu wewnętrznym znajduje się też skomplikowany mechanizm odpowiedzialny za zmysł równowagi.

z jak zagrożone gatunki

Wiele gatunków dzikich kotów jest na krawędzi zagłady. Żyje już tylko ok. 4 do 6 tys. panter śnieżnych, a w Indiach pozostało zaledwie 2 tys. tygrysów. Już nigdy nie zobaczymy na własne oczy lwa z gór Atlasu, którego ostatni przedstawiciel został zabity w 1922 r.

© 2003 Discovery Communications, Inc. All rights reserved.

Prenumeratę i numery archiwalne można zamówić telefonicznie +22/810 65 79, 870 75 12, lub pocztą
Media Service Zawada Sp. z o.o., al. Stanów Zjednoczonych 51, 04-028 Warszawa